

В стихотворението "Предсмъртно" първият куплет: "Борбата е безмилостно жестока", бе написан с мастило, а втория куплет: "Разстрел и след разстрела - червей", бе написан с молив. Под него стои още датата: 14 часа, 23 юли 1942 г." т.е., този куплет поетът е написал след като е научил, че ще бъде разстрелян в срок от 24 часа.

На обратната страна на същия лист бе написано с мастило цялото стихотворение "Прощално" с посвещение: "на жена ми". Само във втория стих на първия куплет имаше поправка "като печакан и <sup>далечен</sup> нежен гостенин". Думата "неискан от ръката на Вапцаров" бе зачеркната и заменена с "далечен". Поправката беше направена с молив. Очевидно Вапцаров е редактирал този стих в последните часове пред разстрелването му.

Ако сравним двете текстове на стихотворенията "Предсмъртно" и "Прощално" с първоначалния ръкопис от Кожения бележник и този окончателния в отделния лист ще видим, че разликата е съвсем незначителна.

Първият куплет на "Предсмъртно": "борбата е безмилостно жестока" е един и същ в двете редакции. Спорна е само една дума в последния стих на втория куплет: "народе мой, защото те обичахме", както беше в последния ръкопис от листа. Наверно от недоглеждане на редакторите или може би поради коректорска грешка, в първата публикация на творбите в книгата "Избрани стихотворения" - 1946 г. стихотворението завършва: с "народе мой, защото се обичахме". Досега са, че в следващите издания <sup>поради закъсването на редактирането</sup> "те" и "се" се поставяха според тълкуването и предпочитанието на редакторите.

Аз твърдя, че последният стих на "Предсмъртно" <sup>бе написан</sup> ~~трябва да е~~ "народе мой, защото те обичахме". Казвам това, защото не се опирам само на моята памет, но на нещо друго много по-важно. Видна е след разстрела на Вапцаров преписах в едно творче целия куп-

от ръката на Вапцаров

Б Вапцаров